

בעל האורלוגין

מאת ד"ר יצחק מן

תוכן הדברים ולפי אומנם (וזה חיובי) תרחינותו של „אורלוגין“ — אבל כלם מתנבאים ברוח אחד, ועל כן מזוהים התוכן והצורה לשלימות אחת. משום שבכולם מפכה שאיפה אנושית גדולה לאמת מתקדמת, לאידיאל של תייחברה ועם צודקים, לשלום-אמת ואחוזת-עולם. ובמקום שיש שאיפת-אמת היה ותוססת, תוך התלהבות ומאבק — שם מקבלת כל הבעה חותם של אמת, של לבביות ונאמנות.

ומכאן סגולת ייחודו הסגולית של „אורלוגין“, והיא העריכה המופלאה, המעולה, על כל סממניה המשובחים, שרק עורך-בחסד, משורר והוגה, איש היצירה הלשונית ואיש האמנות הלשונית, כאברהם שלונסקי, יודע להשתמש בהם כראוי, לברכה ולתפארת.

שתי הכונות עיקריות אנו מוצאים אצל שלונסקי העורך, ושתיהן מהות מוגה מושלמת. קודם כל מצטיין הוא בסגולה יקרה ומיוחדת-במינה, שיועד הוא לחפש ולגלות כוחות חדשים, שעינם של המבקרים המושבעים לא תבחין בהם לעולם, ולא כך משום שהללו טחו עיניהם מראות, אלא גם משום שעינם עין רעה היא: אין הם רוצים לראות דבר טוב במה שישנו, קל וחומר שלא יטרחו לחפש משהו חדש. ולעומתם שלונסקי היורך לא רק עין חדה לו, אלא גם עין טובה: רוצה הוא למצוא חמיד כוחות צעירים, חדישים, תוססים, שיש להם מה להשמיע, והוא גם יודע לדובבם, לעודדם ול"השפיע עליהם השפעת ברכה והדרכה. על כך יכול אתה לעמוד עם כל כרך חדש של „אורלוגין“. אכן חושו האמנני" תי המנוסה ורעננותו התוססת יובילוהו בצעדים בטוחים אל המקור החדש, אל הכשרון, אל לב מתלבט ומוח הוגה, לגלות את הסגור בחביון-הנפש, והוא מס" ייע לו לכוח החדש, שיהפך לכוח יוצר ומבטא את יכולתו הגנוזה.

מבחינה זו יפה כוחו של „אורלוגין“ מכוחם של שאר הקבצים הספרותיים ומקומם בתולדות התרבות של אומות העולם. שהרי זה כוחו וזה יקרו של קובץ ספרותי מסוג משובה, כי כל-אימת שנמצאו כוחות צעירים שרצו להביע משהו חדש ולא מצאו מקום לעצמם ב„טרקלין“ האסכולות המוש" בעות, הותיקות, — עמו ויצרו להם במה מיוחדת משלהם. עד שקמו אחרים שוב כוחות חדשים וצעירים מהם והש" מיצו אף הם תביעות חדשות. אך חזון לאנפרץ הוא כי יקום סופר-משור" רר בעל חתק, שכבר כבש לו מוזן

(המשך בעמ' 7)

אילו הייתי סופר-פייטן, הייתי פותח ואומר: כבר השמיע האורלוגין עשרה צלצולים, ובחזרי מבקרינו הספרותיים המושבעים עדיין שורת זממה, לא זממה של מנוחה, ובמראי לא מנוחה של „שנת ישרים“. לישון לא יוכלו הללו — לכך דואג האורלוגין. קולו המעורר, החובע, לא יתן להם מנוחה. הם רק משפשפים עיניהם מרוב המהון ולשונוז תכבד לומר דברים מפורשים. מנוחות לפניהם ערימות של פתקיות: בות, להדבקה עליגלי צנצנות שונות: ספרות צברית, ספרות של צעירים לא-מוסיגה, של מורדים ומתפכנים; ספרות חילונית, ללא אל חי ופועל. והנה יחס" שו אחר פתק בשביל הצנצנת החדשה — ולא ימצאו, אך האורלוגין לא ישקוט ולא ינוח. מטולטלתו תמשיך תנועתה, בקצב, בקביעות; האורלוגין ישמיע קולו יתבע ויעורר...

כשהופיע הכרך הראשון של „אורלוגין“, בשלהי 1950, ראו הכל — מי שעיניים להם לראות ולב להבין — כי באה-לעולם יצירה ספרותית מיוחדת במינה. הונחו היסודות למפעל ספרותי-תרבותי חדש, בשביל הקורא העברי בדורנו — ואפשר, כי עתיד הוא לשמש אחד הסימנים המובהקים, האופייניים, שייציגו את תקופתנו בתולדות הספרות העברית המחודשת במולדת-ישראל.

היה כאן המשך נאה למסורת של אותם הקבצים הספרותיים, שיצאו להם מוניטין בחיי התרבות. אצל אומות-העו"לם הגאורות, מן הקבצים שהיו מסמנים בעצם הוסעתם מפנה לזרם חדש בספרות. הרגשת, כי נושבת לקראתך רוח חדשה, של רעננות והתעוררות, של ה" מאניזם ושאיפה לקידמה, לחיות ולחיי" רות, ועכשיו, כשכבר מונחים לפנינו עשרת כרכיו של „אורלוגין“, בידינו לאשר ולאמת אותה תחושת-ראשית חזקה, ספונטאנית, שנתעוררה עם ה" פעת הכרך הראשון.

קודם כל נחשפו לנו מעיינות חדישים של כוחות-יצירה, שהם מפכים כאן בזרם חי ותוסס. באו לידי גילוי, וב" שפע של ברכה, ביטויי מחשבה ורגש, ביטויי מוח ולב, דברו שירה ופרוזה, דברו ביקורת של ספרות ואמנות ופי" לוס"פיה, ניתוח של בעיות חברה וכל-כלה, היסטוריה ומדע; ואפילו מחקרים בחכמת-ישראל ובהבנת המקרא לא יח" סרו. אלא שהכל היה מואר כאן באור חדש, שלא היה שכיח ומוכר עד כה באכסניות הרגילות של ספרותנו, והכל נאמר בצורה ספרותית חיה ומלבנת, שחותרת אמת. ודאי, שונים ומרובים הסגנונות, אינזיבידואליים, הכל לפי

בעל האורלוגין

(המשך מעמוד 6)

את דרכו בספרות, וילך לחפש ולגלות את הכוחות הצעירים, ואף ידריכם ויניחם בלם בעצה ויביאם לידי התגלות והתבטאות. אין זאת אלא שתפיסתו החברתית-מדעית של שלונסקי, הרואה בעבורי זה הספרותית לא עילה לכיתתיות של יחידים-סגולה, אלא פונקציה חברתית מסוימת, המשולבת בתוך שאר תפקידיה של חברה תקינה ומושלמת — היא שהולידה אצלו אותו חוש של רציפות היסטורית-תרבותית, המבקשת להקים נדבכים חדשים בבניין הספרות ומתפשט בונים חושים וממשיכים ב"שלשלת היצירה המתמדת.

ותכונתו השנייה של העורך שלונסקי היא עצם עבודת-העריכה שיכולה לשימש דוגמה-למופת. מתקנת היא את הטעון תיקון, מסגנת ומשפרת את צורת ההבעה, אך משאירה היא ללא פגיעה את נוסח הדברים, את קווי סגנונם האופייניים, כפי שנאמרו ע"י הכותב המקורי. וזוהי מלאכת-מחשבת נאה ומצפנית כאחת, הראויה לשבח מיוחד. ובייחוד אצל בעל-סגנון ועתידי-הלשון כשלונסקי. הוא, שאוצרות-הלשון נפתחים לפניו בכל עת ובכל שעה, יודע לשמור על עשירותו ונוהרי-אקינוהר הוא שלא להעביר חלק מ"עושרו לתוך דברי אחרים — מתוך יראת-הכבוד כלפי יצירת חברו. וגם אם נופלים לידו דברים של צעירים לא-מנוסים, דברים הטעונים עבודה מרובה של סגנון וליטוש, והפיתוי רב לישוב ולכתוב את הדברים בצורה חדשה ובהירה — וכמה קל לעשות כן, הרבה יותר קל מעבודת-התיקון הקשה והמאומרת — הוא יודע להתאפק ולהתגבר על יצר זה, יצר של עריכה כזו שבסופו של דבר יש עמה משום חבלה, אלא ישב ויע"מול ויתקן את ההכרחי-ביותר, יקנה לדברי צורת-הבעה ראויה-לשמה, נאה וחיה. שרק עורך כשלונסקי יודע לעשות, ועם זה לא רק ישמור על תוכן הדברים אלא ככל שאפשר גם על צורתם המקורית ועל המבנה המיוחד, כפי שיצא מתחת ידי הכותב.

מכאן הרצינות היתירה, שהוא נוקט בעת שבתו על עבודת העריכה, רצינות הנובעת מתוך רגש האחריות והמצפון ניות שהוא מייחס לעבודתו זו. לא פעם אירע שנכנסתי לתוך חדר-המערכת ומצאתיו יושב שקוע כולו בעבודה, גחון על הניירות ועט-סופרים בידו, ופניו מביעים התרכוזה של חשיבה ורצינות של מלאכת-קודש. עד שהרגשתי מעין מוסר-כליות, שבאתי להפריע ולה"הו"ציאו" מתוך השתקעות-יצירה זו. ברי געים אלה אתה יכול לראות בתושי ממש, כי נתון הוא כולו בתוך עולמו של כותב הדברים אשר לפניו, מתוך רצון לחדור לנפשו של זה ולהבין לרוחו, כדי שיוכל לתקן ולשפר, לא כשלונסקי, אלא כאותו מחבר ממש. וזה טובנה של סוד מלאכת-העריכה אצל שלונסקי. סוד — פשוטו כמשמעו, שכן הקורא אינו רואה אלא את פרי העבודה, בבישולו ובשלימותו, אך עצם העבודה נשארת סמויה-כף-העין, וזו תהילתה.

תכונות אלו של שלונסקי העורך — גילוי כשרונות והבנת חזירה לסוד העריכה — הן שמקנות ל"אורלוגין" את רמתו הספרותית ואת ייחודו התרבותי. והן גם שמבטיחות לבמה ספרותית זו וליצרה-עורכה הזדהות גמורה, אותה התמוגות שלמה של מחבר ופעלו הספרותי שאנו מוצאים בתולדות הספרות העברית — ונדמה, שזוהי תופעה מיוחדת-במינה, שאין אתה מוצא כדוגמתה אצל אומות אחרות — מן הימים הקדומים ועד התקופה המודרנית. וב"מובן זה ניתן לומר כבר עכשיו, כי שלונסקי הוא בעל-האורלוגין, ואפשר, כי כך ישאר שמו בתולדות ספרותנו — נוסף על כתר-השירה וכתר-אמנות-התרגום שזכה להם.